

КПЈ И НАЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМ У ВОЈВОДИНИ 1945-50

Сажетак: Након геноцида НДХ над Србима, реваншизма четника, злочина мађарских окупатора и албанских сепаратиста, КПЈ је националистичко-шовинистичкој политици супротставила политику братства и јединства и пролетерског интернационализма. Уз примену репресивних метода, ова политика је чак и страним посматрачима изгледала као успешно стварање хармоничне заједнице народа. Међутим, на примеру Војводине можемо видети да је у првим годинама после Другог светског рата неразумевање и нетрпељивост између националних заједница претстављало озбиљан проблем новој власти. Шовинизам је био присутан и код чланова партије и СКОЈ-а.

Етничке заједнице у Војводини су и поред вишевековног међусобног културног, привредног и политичког утицаја имале особен пут историјског развоја са често опречним и супротстављеним интересима. Мађаризација и германизација у 19. и 20. веку у оквиру Аустроугарске, али и свеколика дискриминација несловенских народа у Краљевини СХС додатно су појачали неповерње и неразумевање које је ионако постојало између националних и верских заједница у Војводини. Страхоте које су носили фашистичка идеологија и Други светски рат нису заобишле ни ове просторе. Несигурност, разарања, протеривања и свирепа убиства представљали су кулминацију међунационалне мржње. Док су крај рата поједини народи дочекали са страхом од освете, други су очекивали коначан обрачун. Стога је један од највећих проблема који су стајали пред новом власти у Војводини било решавање националног питања.

И поред тога што КПЈ дуго није проникла у суштину, комплексност и далекосежност тог битног проблема, она се од свог оснивања борила за националну равноправност на економском, политичком, друштвеном и културном пољу.¹ После ослобођења Партија је настојала репресивним методама да спречи расприривање националне и верске мржње.

Борба за братство и јединство под руководством КПЈ за време Другог светског рата није имала смо краткорочни циљ – победу над окупатором и његовим сарадницима, националним фашистичким и контрареволуционарним формацијама, усташама, љотићевцима, белогардистима и другима – него и дугорочни, то јест победу над експонентима старе власти. Остварење братства и јединства значило је освајање власти од стране КПЈ.²

Међутим, национална мржња била је присутна и код чланова Партије, СКОЈ-а, антифашистичких организација и народних одбора. Неравномерно учешће националних заједница, нарочито мађинских, у народноослободилачком рату условили су и њихову политичку изолацију у првим поратним годинама. Тако су државне и партијске организације углавном биле састављене од

¹ Данило Кеџић, Борба комуниста Војводине за националну равноправност и демократско преуређење земље у периоду обнове и консолидовања КПЈ, Истраживања, бр. 10, Нови Сад, 1989, стр. 79-87.

² Јанко Плелерски, Нације, Југославија, Револуција, Београд, 1985, стр. 382.

припадника српског народа. Слање у логоре и исељавање више стотина хиљада Немаца из Војводине, али и разне спекулације са исељавањем Мађара, као и масовна колонизација становништва из крајева пострадалих у рату, први су потези власти који нису могли бити примљени са одобравањем код одређених националних заједница у Војводини.

Осим поменутих репресивних метода КПЈ је настојала да национално питање решава у складу са марксистичким учењем, односно са економских и класних позиција. Тако је Благоје Нешковић сматрао да су носиоци шовинизма реакционарни буржоаски елементи. Један од главних политичких задатака био је да се буржоазија потисне са својих економских позиција и да се у Војводини кроз политичку борбу код свих народа убрза процес економске диференцијације „организујући при томе широки народни фронт на бази политике братства и јединства“. „Када хоћемо да стварамо братство у односима између Срба и Хрвата и између Срба и Хрвата с једне и Мађара с друге стране, морамо гледати на то да ли смо поставили правилно питање економско, нарочито питање аграра“.³

Комунисти су настојали да националне анимозитете трансформишу у класну борбу радника, сиромашног и средњег сељака против буржоазије и кулака. „Ми можемо ствар поставити тако да они (Мађари) неће радити против Југославије, већ да ће бити у њој задовољни и да ће се за њу борити боље него што су се борили за реакционарну Мађарску. Ми то питање можемо да поставимо зато што ћемо после извршења диференцијације Мађара бити у стању да задовољимо потребе мађарског радног народа. Тако ћемо дати Мађарима оно што нису могли добити ни од Хортија ни од мађарске реакционарне класе за времена рата“.⁴

Велики проблем у решавању националног питања у првим годинама после Другог светског рата стварала је политичка неактивност већине националних заједница у Војводини. Национални састав Партије, али и државних органа, нарочито на селима, није одговарао националној структури Војводине. Такво стање не може се сасвим добро објаснити тврдњом да су Срби показали највећу активност, како политичку тако и у напорима у изградњи нове државе. Наиме, партијске организације у национално мешовитим селима нису имале искрен став ни према Хрватима нити према националним мањинама. Месни народни одбори не само што нису водили борбу против националне мржње, већ су често распиривали националну нетрпељивост. Срески комитети нису водили рачуна о ниском нивоу „политичке свести“ чланства, нарочито у колонијстичким местима тако да су ови МНО били подесна организациона форма за распиривање шовинизма.

Национална нетрпељивост између Срба и Хрвата и недовољна политичка активност представника хрватског народа у Војводини, нарочито у сремским селима, посебно је узнемиравала Покрајински комитет. Питање Мађара и других националних мањина у 1945. и 1946. години стављен је у други план.

Геноцидна политика НДХ детерминисала је осветољубиво расположење код српског народа. Хрватске грађанске снаге преносиле су вести да су Срби на власти, а српске да нису кажњени виновници геноцида над српским народом.

³ АВ. Извештај Благоја Нешковића на VII покрајинској конференцији ПК КПС Војводине одржаној 5-6. IV 1945.

⁴ Исто

Партијске организације у национално мешовитим селима имале су негативан став према омасовљавању Партије представницима хрватског народа. Када се на састанцима дискутовало о пријему или кандидовању, „изналазили су се различити разлози, према којима људи о којима се дискутује не могу бити примљени, те били су у усташама, те неће да раде итд.“⁵. Занимљиво је да у Сомборском округу 1946. године није радио ниједан учитељ Хрват. Било је и случајева слања Хрвата са немачким презименима у логор.⁶

Секташком односу партијских организација према Хрватима посвећена је велика пажња на VII конференцији ПК КПС. У првој тачки Резолуције такав однос дефинисан је као спречавање Хрвата и националних мањина да стварају посебне организације Фронта, АФЖ-а, да имају посебне културне приредбе итд. Стога је партијским организацијама наложено да у потпуности спроводе партијску линију по националном питању и да брзо исправљају све грешке. Сви комитети, почев од ПК па до МК, имали су да израде план рада са Хрватима и националним мањинама тако да константно претресају њихове посебне потребе, и то како оне у погледу организовања и активирања Хрвата и националних мањина, тако и њихове просветне, политичке, културне и економске потребе. Наложено је и отварање посебних одбора АФЖ-а и УСаОЈ-а за Хрвате и националне мањине.⁷

У сремским селима преовлађивали су лоши односи између српског и хрватског становништва. И поред великог напора Партија није успела да политичким радом постигне зближавање између двају народа. Хрвати су се трудили да искажу политичку незаинтересованост тако што се на конференције уопште нису одазивали.

Нема сумње да је власт у Војводини настојала да пронађе одговарајуће решење за тзв. хрватско питање у сремским селима. Партијски руководиоци често су констатовали је да је низак политички и теоријски ниво партијских кадрова главни узрок националних сукоба у Срему и политичке изолације Хрвата.

Међутим, и у наредној години, услед објективних тешкоћа, али и многобројних пропуста, национални састав партијских организација није се битно променио.

Војводина је 1947. године имала 1.668.982 житеља, од којих:⁸

Срба.....	692.609
Хрвата.....	139.887
Словенаца.....	5.341
Словака.....	71.398
Чеха.....	3.207
Русина.....	20.084
Бугара.....	3.055
Руса.....	3.952
осталих Словена.....	2.059
свега Словена.....	1.153.930
Мађара.....	416.274

⁵ АВ.334 388

⁶ АВ. 334.77

⁷ АВ. Резолуција VII покрајинске конференције

⁸ АВ. Годишњи извештај ПК КПС за Војводину 1947. год.

Румуна.....	59.316
Јевреја.....	4.014
Рома.....	18.641
Немаца.....	10.047
осталих.....	6.752
свега несловена.....	515.044

Ако упоредимо национални састав Партије крајем 1946. године са оним крајем новембра 1947, можемо уочити одређене тенденције:⁹

	крајем 1946.	новембар 1947.	разлика
Срби	21.433	22.757	+1.324
Хрвати	1.476	1.660	+196
Словенци	135	127	-8
Македонци	175	193	+18
Црногорци	1.797	2.119	+322
Муслимани	51	60	+4
Мађари	1.430	1.486	+56
Словаци	415	451	+36
Русини	209	251	+42
Румуни	129	161	+32
остали	249	213	-36

На основу ових табела можемо видети однос сваке националне заједнице у Војводини према КПЈ, као и утуцај и углед који је она имала код свих народа у Војводини.

Као што се може приметити, огроман број чланова КПЈ су Срби. С друге стране, веома мали пораст у 1947. години у односу на претходну бележи се код Хрвата и националних мањина – Мађара, Словака, Русина и Румуна. Имајући у виду бројност Мађара у Војводини, њихова заступљеност у Партији веома је слаба. Разлоге слабог утицаја Партије на мађарске масе ПК је видео у чињеници да су руководиоци фашистичких организација из времена окупације и даље активни у сеоским срединама јер срески комитети нису имали евиденцију.¹⁰

Међутим, посебан проблем представљао је српски шовинизам, изражен и у партијским организацијама. У многим мешовитим селима било је веома мало или уопште није било Мађара у Партији. Тако на пример, Партија у Темерину нема ниједног члана Мађара, а то место је у огромној већини било настањено Мађарима. Затим у Скореновцу, где је било веома мало Срба, од девет чланова Партије чак седам су Срби, или у Остојићеву, где су од педесет чланова била свега два Мађара.

У Кикиндском срезу, у Банатској Тополи, однос између Срба и Мађара чланова Партије био је нарочито заострен. Међусобне свађе и српско прегласавање били су свакодневица. У неким местима у Оџачком срезу (Лалић, Плавна, Вајска) у току 1947. године систематски су искључивани из Партије

⁹ АВ. исто

¹⁰ АВ. исто

староседеоци Мађари и Хрвати због „слабог држања.“ Тако је у том срезу од укупно 2.054 члана КП било свега 240 староседелаца, а од тога 27 Мађара, 47 Словака и 59 Хрвата, премда је у многим местима већину чинило словачко и мађарско становништво. У национално мешовитим селима у срезovima Бачка Топола и Сента формиране су дупле партијске организације „јер се тешко споразумевају.“¹¹

Из докумената можемо видети како су шовинистички настројене групе Срба и Црногораца искључивале и потискивале из политичког живота припаднике осталих нација. У мешовитим или мањинским српским селима плански су организовале нападе на партијску организацију и оне партијске руководиоце који нису Срби. Раскринкавале су партијске руководиоце Мађаре, у масама изазивале неповерење према њима. Под паролом борбе против „Њилаша“ и представника окупаторске власти, оне су смишљено радиле на политичкој изолацији, најчешће Мађара.¹²

Имајући све то у виду, ПК је у мају 1947. године са среским комитетима претресао проблем јачања партијске организације међу Мађарима. По мишљењу ПК постојали су реални услови за масовни улазак Мађара у Партију, нарочито због тога што је међу њима био приличан број радника запослених у индустрији, као и на државним добрима.¹³ Ипак, недовољно енергична активност ПК у том правцу није могла дати одговарајуће резултате.

Очекивања није испунио ни Обласни комитет СКОЈ-а јер није израдио посебан план рада са омладином националних мањина, нарочито Мађара, пре свега због тога што секретар тог комитета “није видео могућност неког посебног рада са националним мањинама, од општег омладинског рада, како на формама рада тако и по садржини.“ Покрајински комитет осудио је такав став и донео закључак да Обласни комитет СКОЈ-а размотри мере којима се може радити на потискивању утицаја „реакционарних елемената мањина на омладину.“ У том циљу, наложено је Обласном комитеу СКОЈ-а да у оквиру задатака читаве партијске организације на решавању тог питања изради посебан план рада са омладином националних мањина.¹⁴

Оно што је посебно забрињавало ПК били су чести инциденти, али и употреба шовинистичких парола у свакодневном говору и масовне туче у национално мешовитим селима. Тако је једно од главних политичких питања у многим селима Војводине било решавање нетрпељивости између Срба и Мађара. Пример таквог стања у војвођанским селима био је Марадик, у којем је међусобни однос Срба и Мађара био заоштрен у толикој мери да је свакодневно била угрожена безбедност мештана. Примећено је и да су обавезе приликом откупа биле неравномерно распоређене, по правилу на штету Мађара. Напади ножевима, туче и пребијања у којима су учествовали чак и чланови Партије, одсликавају нам степен националне мржње, али указују и на величину проблема који је стајао пред новом влашћу. Шовинистичке паролe које су несметано кружиле селом као да

¹¹ АВ, Исто

¹² АВ, Ф. 334, 142.

¹³ АВ, Годишњи извештај ПК КПС за Војводину 1947. год.

¹⁴ АВ. Записник са седнице ПК одржане 11. децембра 1947. год.

никог нису узбуђивале.¹⁵ Посебно је забрињавало то што се годинама нико из села није залагао за зближавање Срба и Мађара. Уколико је неко и говорио о неопходности борбе против шовинизма, били су то политичари са стране који су наступали без дубље анализе ситуације у селу, уопштено кроз пароле о братству и јединству.¹⁶

Очигледно је да је КПЈ морала предузети енергичније и конкретније мере за решавање тог проблема. На Фебруарском саветовању, 1948. године у Београду, великосрпски шовинизам истакнут је као главни проблем у партијској организацији. Затим је ПК израдио план борбе против шовинизма. Чланови ПК обавезали су се да током године посећују срезове са претежно мањинским насељима и да им посвећују посебну пажњу. Тако су током 1948. године организовани многобројни семинари и предавања о националном питању.

Међутим, резултати на крају године нису били у складу с очекивањима. Директива ЦК са Фебруарског саветовања није у потпуности извршена. ПК је сматрао да разлоге таквог стања на терену треба тражити у недовољној упорности у самим основним партијским организацијама. Ипак, у току године била је приметно појачана политичка активност припадника националних мањина, нарочито приликом одазива на разне државне захтеве и мере.¹⁷ Највећи проблем представљао је недостатак кадрова из редова националних мањина који би се на матерњем језику одређене заједнице борили за политку КПЈ.

Многобројне проблеме у раду са националним мањинама, али и у борби против шовинизма у Војводини, Партија је имала по селима у којима је утицај цркве, имућних сељака и грађанских политичара био знатан.

Национална структура, бројчани пораст партијске организације и процентуални удео становника одређене националности изказани су у следећој табели:¹⁸

	крајем 1947.	на 100 становника	крајем 1948.	на 100 становника	пораст
Срба	23.370	2,7	39.504	4,6	16,134
Хрвата	1.701	1,2	3.251	2,4	1,550
Словенаца	133	1,8	219	3	86
Македонаца	202	2,2	383	4,1	1,81
Црногораца	2.160	7,1	3.321	11	1,161
Румуна	169	6,2	540	0,4	371
Мађара	1.612	0,37	4.063	0,45	2 451
Русина	251	1,2	462	2,3	211
Словака	454	0,6	905	1,2	446

¹⁵ Шовинистичке пароле код Мађара биле су: „Ми нисмо слободни“, „Мађари у Југославији нису равноправни“, „Срби нас подјармљују“, „Срби слободно могу да бију Мађаре, нико их не позива на одговорност“, „Мађари се више оптерећују обавезама“, „Срби су насилници-дивљаци“.

Главне шовинистичке пароле код Срба: „Мађари су црноберзијанци“, „Мађари мрзе Србе, једва чекају да им се свете“.

¹⁶ АВ. Ф. 334. 303.

¹⁷ АВ. Годишњи извештај ПК КПС за Војводину 1948. год.

¹⁸ АВ. Исто

Као што видимо, број чланова КП из редова националних мањина у 1948. дуплиран је у односу на претходну годину, али пораст према учлањенима српске националности и даље је недовољан.

Борби против шовинизма посвећена је велика пажња и на VIII покрајинској конференцији, која је одржана новембра 1948. године. У циљу поправљања националног састава партијске организације у Резолуцији конференције истакнута је неопходност борбе против шовинизма у партијским организацијама, али и потреба да се свим средствима политичко-идеолошког рада „учвршћује братство и јединство свих националности у Војводини и настави борба за даље омасовљавање Народног фронта из реда националних мањина.“¹⁹

Политичка неактивност нарочито је била изражена код Румуна. Утицај Партије на румунске масе био је минималан. Основни корпус румунског становништва чинило је средње сељаштво са великим бројем неписмених. Интересантно је да се по малобројности Румуна чланова Партије истичу села где они живе измешани са Србима (Велика Маргита, Јабланка и Влајковац у вршачком срезу). У Влајковцу је око 60% мештана било румунске националности. У том селу Срби су стари колонисти чији је антагонизам према Румунима био прилично изражен. Партијска организација бројала је 44 члана, од којих је само један Румун.²⁰ На основу партијских извештаја може се закључити да осим недовољне политичке заинтересованости, Румуни нису представљали значајан проблем властима. Стога Партија није имала никаквих посебних форми нити конкретнијих мера које би се специјално односиле на рад са Румунима, а које су проистицале из препорука ПК.

Прекретница у партијском раду са националним мањинама настала је непосредно после објављивања Резолуције Информбироа. Наиме, кампања Информбироа условила је да се код Мађара разбуктају шовинистичко расположење и ревизионистичке идеје. Међу Мађарима су преношене вести о наводној концентрацији совјетских и мађарских трупа на југословенској граници.²¹ Сан о припајању Војводине или њеног северног дела Мађарској био је привлачан чак и код појединих Мађара чланова Партије. Међу партијским кадровима Мађарима пропаганда Информбироа имала је највише утицаја на северу Војводине, у Суботици и њеној околини, где је 1949. године од 90 чланова КП искључених због делатности на линији ИБ 56 припадало мађарској заједници. Учестале су биле појаве директних претњи мађарских шовиниста Србима. Ревизионизам код Мађара нарочито се испољавао у компактним мађарским селима Бачкотополског среза. Занимљиво је да се у тим селима ситно и средње сељаштво нарочито истакло у непријатељској делатности против Југославије и КПЈ.²²

Политички рад међу националним мањинама био је у тесној вези са борбом против Информбироа, пре свега зато што су њихове матичне државе постале

¹⁹ АВ. VIII покрајинска конференција КПС за Војводину, 23-25 XI 1948. год.

²⁰ АВ: Ф.334.461

²¹ Извештај ПК наводи да су „Мађари у Кули сувише дигли главу и дешавало се да у редовима при било каквој деоби нека Мађарица испсује Српкињу речима „чекај, доћи ће наше време“. Код Мађара су постојали разни рокови по којима је требало да дође мађарска војска и за исту су спремали колаче.“ АВ. Ф.334.777

²² АВ. Ф.334.80

главна полука притиска СССР на Југославију. Самим тим, политички рад са мањинама захтевао је посебну пажњу партијске организације и других масовних организација у Војводини.

Интензивнија и свестранија партијска активност манифестовала се у енергичнијој борби за поправљање националне структуре партијских организација и државних органа као и на масовним предавањима у свим местима где живе националне мањине, али и њиховим упознавањем са привредним и политичким стањем у ИБ-овским земљама, уз правдање економске, државне и националне политике КПЈ.

Међутим, прокламована стратегија масовнијег примања националних мањина у Партију наилазила је на многобројне препреке. Поред већ поменутог српског шовинизма и „солунаштва,“ многа партијска руководства, најчешће по селима, пријем у Партију, на пример Мађара, повезивала су са догађајима на југословенско-мађарској граници и често су идентификовала Мађаре у Југославији са информбировцима у Мађарској.

Стање партијских организација међу националним мањинама које је изнео Добривоје Видић на седници Бироа ПК КПС за Војводину показује нам да утицај Партије на националне мањине и њена национална структура нису знатније побољшани ни у 1950. години.²³

Од укупно 66.983 члана Партије у Војводини било је:

Срба.....	49.603 или 74%
Мађара.....	5.070 или 7,5%
Словака.....	1.063 или 1,5%
Румуна.....	796 или 1%
Русина.....	516 или 0,7%

Видић је констатовано да је посвећена знатна пажња привлачењу и примању војвођанских Мађара у Партију, док су остале мањине препуштене случајности.²⁴

„Међу мањинама секретари су старији људи који не подмлађују Партију из редова омладине. Општи је проблем рада са сељацима незадругарима, јер се чланови Партије углавном налазе у задругама и слабо раде међу незадругарима.“²⁵

Очигледно је да утицај Партије и њене намере за реконструкцију села нису наишли на подршку код сељаштва националних мањина, код којег су традиционалне вредности остале доминантне. Стога је на седници Бироа ПК КПС разматран предлог о неопходности „уношења идеја социјализма у редове националних мањина“ које су већ присутне код Срба. Наиме, констатовано је да Партија није радила на повезивању националног и социјалног аспекта приликом спровођења политичких и економских задатака. Интересантан предлог за привлачење националних мањина политици коју је спроводила Партија имао је Петар Стамболић.²⁶ Он је сматрао да треба искористити сурову борбу против клера у Мађарској. „Сигурно је да о томе овдашњи попови знају и да се боје доласка Руса. То ми у нашој агитацији такође, не смемо да заборавимо.“²⁷

²³ АВ. Записник са седнице ПК КПС за Војводину 29. VII 1950. год.

²⁴ Нажалост, немамо податке који се односе на Хрвате јер они нису сматрани националном мањином.

²⁵ АВ. Записник са седнице ПК КПС за Војводину 29. VII 1950. год

²⁶ Поред Петра Стамболића, Седници су као гости присуствовали Митра Митровић и Слободан Пенезић.

²⁷ АВ. Исто

Између осталог, на седници је констатовано да би убудуће требало бити много конкретнији у погледу борбе против шовинистичких испада, како националних мањина тако и Срба, као и да све шовинистичке иступе треба много оштрије кажњавати. Затим, треба настојати да се на руководећа места и у партијским организацијама и у привреди постављају људи из редова националних мањина. Одлучено је да ПК КПС организује обилазак изразито мањинских срезова и градова с циљем да се одмах предузму мере исправљања несразмера у националном саставу руководства и других недостатака који се могу брзо отклонити.²⁸

Политички рад са националним мањинама нарочито је појачан у наредним месецима. Позитивнији однос националних мањина према југословенској држави условљен је и интензивнијом политичком активношћу Партије у смислу упознавања мањина са привредним, а пре свега политичким стањем у њиховим матичним земљама. Влада је настојала максимално да искористи изјаве мађарских војника пребеглих на југословенску територију, о којима се дискутовало на фронтским конференцијама у местима где живе Мађари. Слична предавања држана су и за Словаке и Румуне (Б. Петровац, Стара Пазова, Б. Паланка, Алибунар и Бела Црква).²⁹

Такође, Партија је настојала да међу националним мањинама буду обучени активисти, квалитетни носиоци идеолошког рада. Стога је у циљу побољшавања мањинских кадрова ПК КПС предузео мере да се покрену посебни месечни курсеви при среским комитетима за школовање руководилаца из редова националних мањна. Тако је кроз месечне партијске курсеве у 1949. години, закључно са априлом 1950, прошло 6.000 курсиста.³⁰

Срба	4.234 или 8,8%
Хрвата	352 или 9,2%
Мађара	758 или 15,7%
Словака	131 или 12%
Румуна	93 или 12,7%
Русина	80 или 15%

Национална нетрпељивост међу многобројним нацијама у Војводини био је озбиљан проблем који је могао да угрози политичку стабилност југославије. Идеолошки сукоби и честе оружане чарке са матичним државама мађарске и румунске заједнице у Војводини, додатно је појачало међунационалне тензије и наметнуо властима потребу за неодложно решавање овог проблема. Такође, смиривање националних страсти и искорењивање шовинизма био је битан предуслов изградњи социјализма. Теоретичари КПЈ сматрали су да је нерешено национално питање у Краљевини Југославији детерминисало њену слабост и пропаст у Другом светском рату. И поред многобројних пропуста и грешака који су најчешће последица недовољне идеолошке упућености њених чланова можемо констатовати да је КПЈ предузимала искрене и конкретне мере у правцу решавања националног проблема.

²⁸ АВ.Исто

²⁹ АВ: Ф. 334.221

³⁰ АВ. Записник са седнице Бироа ПК КПС за Војводину 29. јула 1950. год.

ЛИТЕРАТУРА

1. Данило Кецић, Борба комуниста Војводине за националну равноправност и демократско преуређење земље у периоду обнове и консолидовања КПЈ, Истраживања, бр. 10, Нови Сад, 1989, стр.79-87
2. Јанко Плетерски, Нације, Југославија, Револуција, Београд, 1985, стр. 382.

ИЗВОРИ

1. АВ. Извештај Благоја Нешковића на VII покрајинској конференцији ПК КПС Војводине одржаној 5-6. IV 1945.
2. АВ.334 388
3. АВ. 334.77
4. АВ. Резолуција VII покрајинске конференције
5. АВ. Годишњи извештај ПК КПС за Војводину 1947. год.
6. АВ, Ф. 334, 142.
7. АВ. Записник са седнице ПК одржане 11. децембра 1947. год.
8. АВ. Ф. 334. 303.
9. АВ. Годишњи извештај ПК КПС за Војводину 1948. год.
10. АВ.VIII покрајинска конференција КПС за Војводину, 23-25 XI 1948. год.
11. АВ: Ф.334.461
12. АВ. Ф.334.777
13. АВ. Ф.334.80
14. АВ. Записник са седнице ПК КПС за Војводину 29. VII 1950. год.
15. АВ: Ф. 334.221
16. АВ. Записник са седнице Бироа ПК КПС за Војводину 29. јула 1950. год.

ZUSAMMENFASSUNG

Nach dem Genozid der NDH (Eigenständiger Staat Kroatien) an den Serben, Revanchismus der Tschetniks, Verbrechen der Ungarischen Besetzer und der albanischen Separatisten.

Der national-chauvinistischen Politik trat die KPJ (Kommunistische Partei Jugoslawiens), mit einer Politik von Brüderlichkeit und Einheit und Internationalismus des Proletariats entgegen.

Unter Einsatz von repressiven Methoden sah diese Politik auch für ausländische Beobachter so aus, als wäre Jugoslawien eine harmonische Gemeinschaft von Völkern.

Unterdessen ist am Beispiel der Wojwodina ersichtlich, dass in den ersten Jahren nach dem Zweiten Weltkrieg Verständnislosigkeit und Intoleranz zwischen den nationalen Gruppen ein großes Problem für die neuen Machthaber darstellte.

Chauvinismus gab es auch bei den Mitgliedern der Partei und SKOJ (Kommunistischer Jugendverband).